

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Дарини Євгенівни Ігнатенко
«Фразеологічні одиниці на позначення інтенсивності дії та стану в
англійській, німецькій, російській та українській мовах»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук зі спеціальності
10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство

Мова як репрезентант життєдіяльності суспільства перебуває у постійному розвитку, змінюється та впливає на формування свідомості її носіїв, тому дослідження антропоцентричних особливостей функціонування мови не втрачають своєї актуальності. Взаємовідносини між мовою й культурою, мовою й етносом, мовою і національною ментальністю створюють широке поле для наукового пошуку, зокрема в галузі фразеології. Із розвитком методу структурно-семантичного моделювання стало можливим простежити етимологію фразеологізмів, систематизувати фразеологічні моделі, порівняти їх на матеріалі споріднених та неспоріднених мов тощо. Таким чином, теоретичні дослідження з фразеології охоплюють у сучасній лінгвістиці широке коло проблем і привертають увагу багатьох дослідників. Зокрема, подана до захисту кандидатська дисертація *Дарини Євгенівни Ігнатенко «Фразеологічні одиниці на позначення інтенсивності дії та стану в англійській, німецькій, російській та українській мовах»* присвячена зіставному вивченню фразеологізмів, що позначають інтенсивність дії та стану в різноструктурних мовах: германських (англійська, німецька) та слов'янських (українська, російська). Варто зазначити, що в усіх досліджуваних дисертанткою мовах здійснено чимало наукових розвідок у галузі фразеології, проте комплексний зіставний аналіз фразеологічних одиниць на позначення інтенсивності дії та стану на матеріалі зазначених мов із залученням широкого емпіричного матеріалу (словникового і текстового) до цього часу не був об'єктом спеціального системного вивчення, тому не викликають ніяких сумнівів **актуальність** пропонованого дослідження та його **наукова новизна**, яка полягає насамперед у тому, що вперше фразеологічну інтенсивність у порівнюваних мовах змодельовано й описано

за допомогою типових формул тлумачення, що, в свою чергу, уможливило встановити набір фразеосемантичних груп і підгруп на позначення інтенсивної дії та стану, а також механізми системної та комплексної взаємодії різнорівневих мовних засобів, що беруть безпосередню участь у формуванні інтенсивності дії та стану. Окрім того, важливим доробком є встановлення зв'язку між структурно-семантичним та лінгвокультурологічним складниками фразеологічної інтенсивності у досліджуваних мовах.

Чітке формулювання мети дослідження та поставлених завдань сприяло всебічному та детальному аналізу теоретичного та емпіричного матеріалу на шляху до встановлення спільних і відмінних рис у формальній та семантичній організації фразеологічних одиниць у зіставлюваних мовах.

У першому розділі дисертації «Теоретичні засади дослідження фразеологізмів на позначення інтенсивності дії і стану в англійській, німецькій, російській та українській мовах» описано основні етапи становлення та розвитку зіставного і типологічного вивчення фразеології, докладно проаналізовано підходи до принципів виокремлення категорії інтенсивності в лінгвістиці та її співвідношення з іншими суміжними категоріями. Окрему увагу приділено принципам виокремлення й розмежування предикатів дії та стану в лінгвістиці, а також підкреслено особливості реалізації цих категорій у фразеології.

У другому розділі «Методика зіставного дослідження фразеологічних одиниць на позначення інтенсивності дії та стану» дисертантка переконливо аргументує вибір методів та методик дослідження та пропонує власну методику комплексного зіставного семантичного аналізу фразеологічних одиниць на позначення інтенсивності дії і стану в досліджуваних мовах, яка базується на методі моделювання семантичної структури і для реалізації якої було створено формули тлумачення фразеологічних одиниць, які репрезентують у загальному вигляді: а) типові фразеологічні ситуації; б) смислові зв'язки між їхніми учасниками та в) охоплюють певну кількість аналізованих одиниць.

У третьому розділі «Семантика фразеологізмів на позначення інтенсивності дії в англійській, німецькій, російській та українській мовах» виокремлено та детально проаналізовано 6 фразеосемантичних груп досліджуваних одиниць, у межах кожної з яких на основі диференційних сем та за допомогою формул тлумачення дисертантка виокремлює фразеосемантичні підгрупи. Зокрема, визначено такі групи фразеологізмів на позначення інтенсивності дії в досліджуваних мовах: на позначення інтенсивності інтелектуальної і перцептивної діяльності, інтенсивності фізичної дії, інтенсивного виконання певної діяльності (трудової, соціальної та ін.), інтенсивності руху, інтенсивності мовлення та звучання, інтенсивності фізіологічної діяльності.

У четвертому розділі «Семантика фразеологізмів на позначення інтенсивності стану в англійській, німецькій, російській та українській мовах» дослідниця виокремлює чотири фразеосемантичні групи (інтенсивності позитивного психо-емоційного стану, інтенсивності негативного психо-емоційного стану, інтенсивності фізіологічного стану, інтенсивного вияву природних явищ), які, в свою чергу, також розмежовує на окремі фразеосемантичні підгрупи.

У роботі варто відзначити ретельно дібраний емпіричний матеріал із усіх досліджуваних мов, який дисертантка детально опрацювала, використовуючи етимологічний аналіз фразеологічних одиниць, дослідивши, окрім семантичних, словотвірні, лексико-граматичні, синтаксичні мовні засоби реалізації кожної фразеологічної моделі, а також їхнє стилістичне забарвлення.

Наскрізний зіставний аналіз досліджуваних мовних явищ дав змогу пошукачці на кожному етапі наукової праці простежити подібності й відмінності функціонування категорії інтенсивності у фразеологічному фонді зіставлюваних мов, порівнявши семантичну структуру, внутрішню форму, частотність використання фразеологічних одиниць, що, в свою чергу, сприяло поглибленню знань про культуру, побут, менталітет, релігійні уявлення і традиції носіїв певної мови.

У Висновках дисертації, що повністю впливають із змісту роботи і віддзеркалюють поставлені завдання, дисертантка стисло формулює основні результати дослідження.

Із огляду на все сказане, слід зазначити, що кандидатська дисертація Дарини Євгенівни Ігнатенко є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що, безперечно, має науково-теоретичну та практичну цінність. Особливо слід відзначити струнку і продуману структуру роботи: кожен наступний розділ чи параграф органічно пов'язаний із попереднім і доповнює його; висловлена думка або теза у подальшому викладі, на новому мовному матеріалі конкретизується та доповнюється. Варто відзначити також додатки до роботи, які вміщують кількісні характеристики всіх досліджуваних фразеосемантичних груп та підгруп на позначення інтенсивності дії та стану, що не лише підкреслює об'єктивність результатів дослідження, а й дає матеріал для майбутніх студій та наукових узагальнень.

Переконливою є також апробація результатів дослідження, які висвітлено в 19-ти авторських публікаціях та обговорено на 10-ти міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Загалом високо оцінюючи проведену дисертанткою роботу, вважаємо за потрібне висловити деякі побажання та поставити запитання:

1. Чи було використано у роботі над дисертацією науковий доробок доктора філологічних наук, професора Валерія Мокієнка, чимало праць якого присвячено проблемам фразеології на матеріалі української, російської, білоруської, чеської, болгарської, німецької та інших мов? Варто зазначити, що професор Мокієнко сформулював принципи етимологічного аналізу фразеології, розробив методологію зіставного дослідження фразеології, а також методику структурно-семантичного моделювання, яка уможливила тлумачення етимології великої кількості фразеологічних одиниць на матеріалі слов'янських та інших мов.

2. У тексті дисертації неодноразово можна зустріти приклади англійських фразеологізмів, які належать до американського, австралійського,

ірландського варіантів англійської мови. У цьому відношенні хотілося б зазначити, що німецька мова також нараховує декілька національних варіантів, наприклад, австрійський, швейцарський та інші, які мають свої фразеологічні особливості, і, можливо, ці лексичні одиниці, теж варто було б включити до емпіричного корпусу дослідження.

3. Усі приклади фразеологізмів російською, англійською та німецькою мовою у роботі супроводжуються перекладом цих одиниць українською мовою, при чому часто дисертантка використовує дослівний переклад, який звучить подекуди неприродно, зокрема переклад з німецької, напр., *ganz Auge sein* – ‘дивитися / спостерігати з великою увагою’, букв. ‘бути увесь очима’ (с. 100), *die Ohren auf Empfang stellen* – ‘ретельно, уважно слухати’, букв. ‘ставити вуха на прийом’ (с. 101), *jmdm den Frack vollhauen* ‘відлущувати когось’, букв. ‘набити когось куртку / фрак повністю’ (с. 108); *alle Hände voll zu tun haben* – букв. ‘усі руки повні роботою’ (с. 123). Читаючи такі приклади, постає питання про доцільність дослівного перекладу взагалі. Окрім того, у роботі трапляються й інші лексичні й граматичні неточності у перекладі з англійської та німецької мов (англійська мова: стор. 54, 58, 120; німецька мова: стор. 76, 78, 83, 86, 90, 108, 112-113, 114, 116, 125, 147, 153, 174, 188, 189).

4. На стор. 141 дисертаційного дослідження йдеться, що «у фразеологізмах англійської та німецької мов наявне порівняння з блискавкою. У слов’янських мовах фразеологічних сполук із цим іменником не виявлено, хоча у них блискавка асоціюється зі швидким рухом», проте в цьому ж абзаці наведено приклади саме зі слов’янських мов: «рос. *Он летел по улицам, как молния, как ракета* (Ю. Дружков); укр. *Дзвін летів, як блискавка; світнув, обкинутий сонцем, і з громовим гуркотом ударився об цеглу біля дзвіниці* (В. Барка). Приклади використання такого порівняння в германських мовах не представлено. Тому хотілося б уточнити, що мала на увазі авторка?

5. У висновках до розділу 3 (пункт 4.1) зазначено, що «серед комах в усіх мовах, окрім німецької, виокремлюється образ бджоли». Але як тоді пояснити відоме німецьке порівняння «*fleißig wie eine Biene*»?

6. Дисертація добре вичитана, проте в ній трапляються деякі повтори (стор. 71–72), стилістичні огріхи (стор. 64, 82, 104, 105, 118), орфографічні та друкарські недогляди (стор. 73, 130, 135, 154, 193, 195, 238). Багато німецькомовних прикладів починаються з великої літери, хоч того й не вимагають норми німецької мови.

Висловлені зауваження й побажання стосуються окремих частин опонованої праці й не применшують цінності дисертаційного дослідження, основні положення якого та отримані результати, безперечно, поглиблюють теоретичну базу зіставного вивчення фразеології та дослідження мовних засобів вираження категорії інтенсивності у різноструктурних мовах. Матеріали дослідження можуть бути використані в лексикографічній практиці та у викладанні у закладах вищої освіти.

Автореферат та авторські публікації повністю відображають основні положення і зміст дисертації.

Отже, наукове дослідження Дарини Євгенівни Ігнатенко «Фразеологічні одиниці на позначення інтенсивності дії та стану в англійській, німецькій, російській та українській мовах» виконане на високому науковому рівні і відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а його авторка заслуговує на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство.

Офіційний опонент –
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри німецької мови
та методики її викладання
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

Пянк
І.В. Пянковська

Тігнєс
Вчєрєшій

засвідчує
секретар

с.в. Олександренко